

Sygn. akt V ACa 1620/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Marzena Miąskiewicz

Sędziowie: SA Przemysław Kurzawa

SO del. Małgorzata Dubinowicz – Motyk (spr.)

Protokolant: Aleksandra Napiórkowska

po rozpoznaniu w dniu 24 stycznia 2019 r. r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w A.

przeciwko L. B. i M. B.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 28 czerwca 2017 r., sygn. akt IV C 412/17

uchyla zaskarżony wyrok w całości, znosi postępowanie w zakresie rozprawy w dniu 28 czerwca 2017 r. i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Małgorzata Dubinowicz – Motyk Marzena Miąskiewicz Przemysław Kurzawa

Sygn. akt V ACa 1620/17

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie w dniu 4 stycznia 2017 roku wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym sygn. IV Nc 851/16, nakazując pozwanym L. B. i M. B. aby w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłacili solidarnie powodowi Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe (...) sp. z o.o. z siedzibą w A. kwotę 500 000zł oraz kwotę 17 067zł tytułem kosztów procesu, z ograniczeniem odpowiedzialności do nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy – Mokotowa w Warszawie XIII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), albo wnieśli w tymże terminie zarzuty.

Po rozpoznaniu złożonych przez pozwanych L. B. i M. B. zarzutów od w/w nakazu zapłaty, wyrokiem z dnia 28 czerwca 2017 roku wydanym w sprawie o sygnaturze akt IV C 412/17 Sąd Okręgowy w Warszawie uchylił nakaz zapłaty wydany przez Sąd Okręgowy w Warszawie dnia 4 stycznia 2017 roku w sprawie sygn. IV Nc 851/16 w części dotyczącej kosztów procesu (punkt 1 sentencji), zasądził solidarnie od L. B. i M. B. na rzecz Przedsiębiorstwa Produkcyjno – Handlowego

(...) sp. z o.o. w A. 20 667zł tytułem zwrotu kosztów procesu – z ograniczeniem odpowiedzialności do nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy – Mokotowa w Warszawie XIII Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...) (punkt 2 sentencji) i w pozostałym zakresie nakaz zapłaty wydany przez Sąd Okręgowy w Warszawie dnia 4 stycznia 2017 roku w sprawie sygn. IV Nc 851/16 utrzymał w mocy (punkt 3 sentencji).

Powyższy wyrok zapadł po dokonaniu następujących ustaleń i rozważań, przedstawionych przez Sąd Okręgowy w wygłoszonym uzasadnieniu.

W dniu 17 stycznia 2011 roku między Przedsiębiorstwem Produkcyjno – Handlowym (...) sp. z o.o. w A. a córką pozwanych, R. F. zawarta została umowa o współpracy handlowej, przy czym zawarta ona została pod warunkiem zawieszającym ustanowienia w ciągu 3 dni dla zabezpieczenia wiarygodności sprzedającego względem kupującego hipoteki kaucyjnej.

W dniu 17 stycznia 2011 roku M. B. i L. B. w formie aktu notarialnego złożyli oświadczenie o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej do kwoty 500 000zł na rzecz Przedsiębiorstwa Produkcyjno – Handlowego (...) sp. z o.o. w A. dla zabezpieczenia wykonania zobowiązań R. F. względem Przedsiębiorstwa Produkcyjno – Handlowego (...) sp. z o.o. wynikających z w/w umowy.

Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe (...) sp. z o.o. w A. uzyskało nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym przeciwko R. F., zobowiązujący R. F. do zapłaty kwoty 513 781,37zł, jednak wszczęte postępowanie egzekucyjne nie doprowadziło do wyegzekwowania zasądzonej nim kwoty.

Powodowa spółka pismem z dnia 24 czerwca 2014 roku zwróciła się do pozwanych z wezwaniem do zapłaty solidarnie kwoty 500 000zł. Mimo deklarowanej początkowo przez pozwanych chęci ugodowego zakończenia sprawy i dobrowolnej spłaty zadłużenia w ratach o wysokości 2000zł – 3000zł miesięcznie, pozwani nie dokonali na rzecz powoda żadnych wpłat.

Sąd Okręgowy podkreślił, że przedstawiony powyżej stan faktyczny nie był sporny między stronami, a dodatkowo został wykazany przez powoda za pomocą dokumentów znajdujących się na wyszczególnionych kartach akt sprawy. Spór stron koncentrował się jedynie na tym, czy roszczenie powoda zostało w całości zaspokojone – tak pozwani twierdzili w zarzutach od nakazu zapłaty, a powodowa spółka temu zaprzeczyła. Ponieważ pozwani nie udowodnili tej okoliczności, stosując regułę z art. 6 kc, Sąd Okręgowy uznał powództwo kierowane przeciwko pozwanym jako dłużnikom rzeczowym (właścicielom nieruchomości obciążonej hipoteką zabezpieczającą roszczenia powodowej spółki wobec córki pozwanych, stwierdzone tytułem wykonawczym) za uzasadnione i na podstawie art. 496 kpc utrzymał w mocy nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym w części dotyczącej roszczenia głównego. Jednocześnie Sąd Okręgowy wyjaśnił, że nie uwzględnił wniosku pozwanego M. B. o odroczenie rozprawy wyznaczonej na 28 czerwca 2017 roku, motywowanego złym stanem zdrowia pozwanego, ponieważ dołączone do wniosku zaświadczenie lekarskie stwierdza co prawda występowanie u pozwanego chorób o kodach (...) Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych, ale zaświadcza jednocześnie, iż M. B. może stawić się w dniu 28 czerwca 2017 roku w sądzie. Zaświadczenie to nie jest więc usprawiedliwieniem nieobecności pozwanego na rozprawie, wymaganym przez art. 214¹ kpc. Dodatkowo Sąd zauważył, że stwierdzone u pozwanego schorzenia zdrowotne są schorzeniami typu długotrwałego i w tej sytuacji uwzględnienie wniosku pozwanego naruszałoby konstytucyjne prawo strony powodowej do rozpoznania sprawy przez sąd w rozsądnym terminie. W zakresie dotyczącym rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, nakaz zapłaty został uchylony i Sąd na nowo orzekł o owych kosztach, zasądzając od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 14400zł tytułem wynagrodzenia adwokackiego, kwotę 17zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa i kwotę 6250zł tytułem opłaty sądowej od pozwu.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli pozwani L. B. i M. B., zaskarżając wyrok w całości i domagając się jego uchylenia, zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Pozwani zarzucili zaskarżonemu wyrokowi: - naruszenie art. 214§1 kpc w zw. z art. 214¹§1 kpc poprzez nieodroczenie terminu rozprawy zaplanowanego na dzień 28 czerwca 2017 roku, zamknięcie przewodu sądowego i wydanie wyroku, pomimo przedstawienia przez pozwanego zaświadczenia stwierdzającego usprawiedliwioną niemożność stawienia się na rozprawie, co skutkowało pozbawieniem pozwanego możliwości obrony jego praw, - naruszenie art. 217§1 kpc poprzez uniemożliwienie pozwanemu M. B. ustosunkowania się do twierdzeń strony powodowej, - naruszenie art. 233§2 kpc przy analizie przedstawionego przez pozwanego M. B. zwolnienia lekarskiego.

Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe (...) sp. z o.o. w A. domagało się oddalenia apelacji pozwanych i zasądzenia od pozwanych na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego za instancję odwoławczą według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanych okazała się uzasadniona i skutkuje uchynieniem zaskarżonego wyroku i zniesieniem postępowania w zakresie rozprawy z dnia 28 czerwca 2017 roku z uwagi na nieważność postępowania.

Sąd I instancji przeprowadził w dniu 28 czerwca 2017 roku rozprawę poprzedzającą wydanie wyroku pod nieobecność obojga pozwanych, mimo iż pozwany złożył uzasadniony wniosek o jej odroczenie, a zawarte w nim informacje wyjaśniały także przyczyny niestawiennictwa pozwanej. Powoduje to nieważność postępowania z powodu pozbawienia pozwanych możliwości obrony ich praw – art. 379 pkt 5 kpc. W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że strona zostaje pozbawiona możliwości obrony swoich praw w postępowaniu cywilnym, gdy w następstwie wadliwości procesowych sądu lub przeciwnika procesowego nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, jeśli skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte przed wydaniem wyroku w danej instancji, a niezależnie od tego czy działanie strony mogłoby mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z 10 czerwca 1974 roku II CR 155/74, orzeczenie Sądu Najwyższego z 6 marca 1998 roku III CKN 34/98, orzeczenie Sądu Najwyższego z 13 marca 1998 roku I CKN 561/97, wyrok Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2002 roku V CKN 1057/00, wyrok Sądu Najwyższego z 15 lipca 2010 roku IV CSK 84/10). Taka sytuacja zaistniała w rozpatrywanej sprawie, gdyż kwestionowany wyrok zapadł bezpośrednio po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 28 czerwca 2017 roku, mimo iż zaistniały podstawy do jej odroczenia z uwagi na usprawiedliwioną nieobecność pozwanych.

Stosownie do art. 214§1 kpc rozprawa ulega odroczeniu, jeżeli sąd stwierdzi nieprawidłowość w doręczeniu wezwania albo jeżeli nieobecność strony jest wywołana nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną znaną sądowi przeszkodą, której nie można przezwyciężyć. Do takich przeszkód należy m.in. choroba strony, uniemożliwiająca stawiennictwo na rozprawie, przy czym art. 214⁽¹⁾§1 kpc wymaga wykazania tego faktu poprzez przedstawienie zaświadczenia wydanego przez lekarza sądowego, by niestawiennictwo strony mogło być uznane za usprawiedliwione. Sąd I instancji nie uwzględnił wniosku o odroczenie rozprawy, przyjmując że przedstawione przez pozwanego M. B. zaświadczenie lekarskie nie potwierdza niemożności uczestniczenia w rozprawie. Istotnie, formularz zaświadczenia został wypełniony w taki sposób, iż w jego punkcie 1 lekarz sądowy potwierdził, iż pozwany M. B. może stawić się na rozprawie (k.125). Jednakże nawet pobieżna analiza treści zaświadczenia powinna nasunąć wątpliwości co do intencji osoby je wystawiającej, gdyż lekarz sądowy wymienił numery statystyczne chorób z powodu których możliwość ta występuje oraz określił przewidywany termin zdolności do stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie, co byłoby nonsensowne, gdyby lekarz oceniał stan pozwanego jako umożliwiający uczestniczenie przez pozwanego w rozprawie w dniu 28 czerwca 2017 roku. W omawianej sytuacji, Sąd I instancji powinien odroczyć rozprawę i podjąć czynności zmierzające do wyjaśnienia treści zaświadczenia, przykładowo poprzez zobowiązanie pozwanego do złożenia zaświadczenia o treści wyjaśniającej powyżej wymienione sprzeczności czy też poprzez zwrócenie się do lekarza sądowego o przedstawienie wyciągu z rejestru wystawionych zaświadczeń, w którym także odnotowywana jest treść wydanego orzeczenia lekarskiego. Sąd Apelacyjny zauważa, że art. 214⁽¹⁾§1 kpc nie wymaga dla usprawiedliwienia nieobecności strony na rozprawie z powodu choroby jednoczesnego złożenia wniosku o odroczenie rozprawy i zaświadczenia lekarza sądowego. Przeciwnie, uznaje się że dopuszczalne jest uzupełnienie uprawdopodobnionego wniosku o odroczenie rozprawy poprzez późniejsze przedłożenie zaświadczenia lekarza sądowego stwierdzającego niemożność stawienia się strony na rozprawie, np. w sytuacji nagłości i przebiegu choroby czy pobytu w szpitalu

(por. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2015 roku I CZ 107/14). Tym bardziej więc strona powinna mieć zagwarantowaną taką możliwość w razie uzasadnionych wątpliwości co do poprawności wypełnienia wzoru zaświadczenia przez lekarza sądowego. W niniejszej sprawie wątpliwości te zostały rozwiane poprzez przedstawienie na rozprawie przed Sądem Apelacyjnym „korekty” zaświadczenia nr (...) z dnia 7 września 2017 roku, w którym lekarz sądowy naniósł poprawkę polegającą na stwierdzeniu, że pozwany nie może (powinno być: nie mógł) stawić się na rozprawie w dniu 28 czerwca 2017 roku – k. 236. Samo jednak zaniechanie przez Sąd I instancji wyjaśnienia treści dołączonego do wniosku o odroczenie rozprawy zaświadczenia lekarskiego, mimo zamieszczenia we wniosku informacji o złym stanie zdrowia uniemożliwiającym uczestniczenie pozwanego w rozprawie, stanowiło naruszenie art. 214§1 kpc. Uchylenia się od podjęcia owych czynności nie mogło usprawiedliwiać antycypowanie przez Sąd I instancji długotrwałości dolegliwości zdrowotnych pozwanego i zamiaru wykorzystania swego stanu zdrowia dla utrudnienia dochodzenia swych praw przez powodową spółkę. Dopiero bowiem zaniechanie ustanowienia przez stronę pełnomocnika i uporczywe ponawianie wniosków o odroczenie kolejnych rozpraw z powodu niemożności wzięcia w nich udziału z uwagi na długotrwałą chorobę może być rozpatrywane jako nadużycie praw procesowych strony i uzasadniać oddalenie wniosku o odroczenie rozprawy (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 roku III CZP 78/13). W postępowaniu przed Sądem I instancji pozwany z wnioskiem o odroczenie rozprawy wystąpił zaś po raz pierwszy.

Treść złożonego przez pozwanego wniosku o odroczenie rozprawy i oczywiste sprzeczności w treści dołączonego do niego zaświadczenia lekarza sądowego, w powiązaniu z wiedzą Sądu o pozostawaniu przez pozwanych w związku małżeńskim i ich wspólnym zamieszkiwaniu, nakazywały również przyjęcie, że Sądowi Okręgowemu znana była przyczyna nieobecności pozwanej L. B. na rozprawie bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku. Pozwana mogła bowiem pozostawać w usprawiedliwionym przekonaniu, że rozprawa ulegnie odroczeniu w następstwie wniosku złożonego przez jej męża. Kontynuowanie postępowania pod nieobecność pozwanej stanowiło o naruszeniu art. 214§1 kpc i skutkowało pozbawieniem pozwanej możliwości obrony jej praw.

Zważywszy na powyższe, na podstawie art. 386§2 kpc i art. 108§2 kpc Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.